

עין משפט
גד מוצה

יג:

כשם שתרומה גדולה נימלֶת וכו'. ואם תאמר מה רצין לנילף תרומת מעשר מתרומה גדולה דניטלת במחשבה תיפוק ליה דצהדיא כמיב זה ונחשב דקאי אתרומת מעשר וכו' ופי"ה דלאו דוקא נקט מחשבה אלא אומד דוקא נקט ומי"ל אי לאו דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לא הייתי אומר דתרומת מעשר ניטלת במחשבה דאי משום קרא דנחשב דכתיב גבי מעשר מוקמינן לה בתרומה גדולה דה"ק כירושלמי כל המורה למדה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר דמלמדה ואינה למדה דהא ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמיניה נפקא מוקף דרשינן ממנו מן הסמוך לו ומוקמינן לה בתרומה גדולה דנעינן מוקף אבל בתרומת מעשר מדאורייתא לא נעינן מוקף[[][]] אלמא גבי ממנו דכתיב במעשר מוקמינן ליה בתרומה גדולה והכא נמי ונחשב נימא[[][]] כדפרישית:
וְמָה רֵאִיתָ הָאֵי אֲדָגָן וְהָאֵי אֵלֶּם אֲדָגָן. ומימה היכי אסיק אדעתיה דמקשה לומר אפסכא דנשבלין יהא חייב ובהקדימין בכרי יהא פטור אס הוא חייב בשבליס כ"ש בכרי שכל מה שאחרי כן יהא חייב ואומר הר"י דה"ק מה ראית לחייב מכל דלדין הקדימו בכרי ופטור בשבלין אימא דדין חיוב ודין פטור בהקדימו בכרי פטור קודם ראית פני הבית ומיזב לאחר ראית פני הבית ומשני דין הוא שיהא חייב מכלל ד:

וְאֵם קִרְפָּף וְנָתַן לָתוֹךְ יָדוֹ חַיִּיב.

פ"ה ואם קלף ממוך השבלין ומימה היכי מקלפא לרב דביתו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר ה"המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד ה"ואוכל ואם נפח ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר ה"המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד ה"ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי מירי דלענין שבת לא היו גמר מלאכה ולמעשר היו גמר מלאכה לא היה גמר מלאכה ששת בריה דרב אידי ולא והא גרגן למעשר דתנן ה"איהו גרגן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים ה"מישיעמיד ערמה ואילו גבי השבת העמדת ערמה פטור אלא מאי אית לך למימר ה"מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל אבוי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר כיון דמשני אפילו חדא אכולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח מקשרי

ומימה היכי מקלפא לרב דביתו כסי כסי האמר לעיל דמולל מלילות מערב שבת וכו' משמע הא בשבת אסור ויש לומר דהתם מיירי לתלוש מן השבליס שהוא מפרק וזה מולדה דש שהוא אז מלאכה והכא מיירי בשבצר נתלשו[[][]] מע"ש מן השבלין אבל עוד לא נקליפתן המיונה ולכן שרי ומה שפריש"י הכא דאס קלף ומתן לתוך ידו חייב מפני שהוא קצע לא נהירא דבסמוך משמע שהטעם מפני שהוא גמר מלאכה[[][]] הואיל והוא קולף הרבה צימד דהיינו דגונו:

כִּיצַד מוֹצֵא. פי' ציו"ט ובשבת

אסור למלול[[][]] ה"ויכד מנפח ר"ל

בשבת דציו"ט שרי אף בקטון ובתמחוי:
כִּיצַד מְנַפֵּחַ וְקָאָמַר בֵּין קַשְׂרֵי אֲצַבְעוֹתָיו. ומימה דלעיל אמר המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד כו' אבל לא בקטון וכו' ויש לומר דלעיל היו פירוש בין קשרי אצבעותיו וקטון ותמחוי דנקט משום י"ט נקט ליה: ציב

מעשר: לתוך חיקו. בשולי בגדיו שקורין פאניץ: והיו גרנו של מעשר. כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קובעות גורן למעשר לאסרו באכילת ערלי ונותרות בשבת: איזהו גרן למעשר. לעיל מינה איירי בצירוף וקאמר אימתו גמר מלאכתן ליקבע למעשר: משיפקסו. משניטל פסק שלהן והוא כמין פרס בראשו כמו שיש בתפוחים ונפול מאליו כשמתביש: ושלא פקסו משיעמיד ערמה. כלומר ואם העמדת ערמה מלאכה: אלא מאי איש לך למימר. אע"ג דלמעשר היא מלאכה לשבת ה' מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות אסרה תורה שנתמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקרא והתם מלאכת מחשבת כתיב: כיצד מולל. ציום טוב דאמרן לעילי' מוללין מלילות והא ודאי שנינו בעי מעובדא דחול: חדא אחדא. בין גודל לאצבע: חדא אפרסי. בין גודל לשתי אצבעותיו: כיצד מנפח. דאמרין לעילי' למחר מנפח מיד ליד בשבת: מקשרי

ביצה פרק ראשון ביצה

אלא מן הגורן ומן היקב. שנגמר כולה[[][]] דכתיב דגן תירוש וילתר (במדבר יח): **מחשב הא מדידה בעי.** בשלמא אי בישראל מוקמת לה ובתרומה גדולה איכא למימני מחשב דניטלת באומד שתרומה גדולה לא נתנה זה התורה שיעור דכתיב ראשית דגנך (דברים יח)

ורצנן הוא דלמרי שיעור עין יפה וצינוני[[][]] ורעוה[[][]] הלכך באומד קני דאי נמי לא יהיב כשיעור חטוה אחת מן המעשר כתיב (במדבר יח) ולרין למדוד: **אנא אלעזר בן גימל גרסי':** **ונחשב לנס תרומתכס.** צלויס כתיב: **בשתי תרומות הפסח מדבר.** דכתיב דגנן מן הגורן[[][]] זו תרומה גדולה תרומתכס[[][]] זו תרומת מעשר: **מה תרומה גדולה ניטלת באומד.** כדפריש' ללא כתיב זה שיעור: **ובמחשבה.** נותן עיניו בזה זה ואוכל בזה אמר דכתיב ונחשב ואתרווייהו קאלי. והא דקא יליף לה מתרומה גדולה משום אומד נקט לה: **הואיל ויאל עליו שם מעשר.** ורשמנא אמר והרמותס ממנו מעשר מן המעשר[[][]] משקלקא מעשר הזקיקס לתרומתו: **פטור מסרומה גדולה.** שהיה לו לכהן לטוול תרומה גדולה תחלה שהרי קרויה ראשית[[][]] והלוי אחרי מעשר צמה שמשעיר

זה שנטל מעשר תחלה ונמלא שלא הרמה תרומה גדולה ממעשרו ישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמשים צמה ששעיר נמלא כהן מפקיד פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה שנאמר והרמותס ממנו תרומת ה' ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר:

אפילו הקדימו. לתרומה בכרי משנתמרח נפטור לוי מהאי קרא: **ענין אמר קרא.** כדי שלא תאמר כן: **מכל ה מעשרותיכם פרימו אס כל תרומת ה'.** וצלויס כתיב ולהכי כתיב כל למימר דכל דז תרומה המוטלת צו יתן: **ומה ראויס.** דהאי כל דמרבי שדימ ליה להקדימו בכרי ואידך אהקדימו בשבליס אימא איפכא: **האי אדגן.** הקדימו בכרי כבר נעשה דגן ומשבא לכלל דגן חלה עליו חובת כהן דכתיב ראשית דגנך[[][]] הלכך מסתברא דהאי קרא דזכותא דכהן אכרי תשדיה: **המקף שעוריס.** ללאכלן קלופיס חייס: **ואוכל.** פטור מן המעשר דכי האי גוונא אכילת ערלי שאר ושבלא ממחרתו קאי שמקלפן מתוך שזולת שלהן: **חייב.** במעשר דהוה ליה קצע: **וכן לשבת.** אחת אחת לא היו מפרק מולדה דש דכלאחר יד הוא אבל משקלפן ציוו הויא מולדת דשה וחייב: **כפי כסי.** מלא כוסות ה' **ואוכל.** בלא

בלא אחר, ותרוייהו אומד ומחשבה נפקא לן ומחשב[[][]] (שם וכעיי"ז גיטין שם) והאי דליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לעין אומד הוא דליף גיטין שם. מעשר ראשון שהקדימו בשבלין. לוי קסת את הכהן ונטל מעשר שבליס קאם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו לטוול תרומה גדולה תחילה אחד מתמישים דתמננא קרייהו ראשיס וכתיב מולאךן ודמען לא תאחר, נמלאת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הוה אחד מתמישים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות מז.) וכעיי"ז שבת קכא.) אמר קרא מכל מתנותיכם. בפרשת לויס כתיב ואל ללויס מדבר וכתיב ביחא קרא את כל תרומת ה', כל דז תרומה שבו חייס להפריש ממנו (ברכות שם). האי. דתמננא, אדגן. ותלה עליו מונת תרומה דכתיב ראשית דגנך, הלכך יז שקלה לוי צעו אהדורי לכהן מרי ממאה שבו בירשא והדר אחד מעשרה (שבת שם וכעיי"ז ברכות שם). האי לא אדגן. וכי שקלה לוי ענין לא היו טוול לתרומה (פסחים לה. וטרובין לא). איזהו גרן למעשר. שיהא קרוי גרן וגמר מלאכה לאסור כהן אכילת ארעי (ב"מ פח). משיפקסו. משניטל פיקס שלהן והוא פרט הגדל בחבלו ורעון צו ולחצר זמן הוא טפל נתלוש (שם). מלאכת מחשבת אסרה תורה. שנתמכה פרשת שבת לפרשת המשכן בויקרא, ומלאכת מחשבת שיעשה אותה מתכין למלאכה גמורה אלא שגנן בשבת או פסור שמלאכה זו מותרת (בבב"מ יח. ובעיי"ז חגיגה יח.) שנתכין לעשות מלאכה וכספור שסיס חול (ב"ב כז.) משנן לעשות זאת (סנהדרין סב.) מחשב ומתכין למלאכה זו עמלה (ברכות יח.)

מסורת הש"ס

- א) בסורות נת: ע"ש מנחות
- בד: ע"ש גיטין ל: ע"ש,
- ג) שבת קפ: ע"ש עירובין
- ד) ע"ש פסחים לה: ע"ש,
- א (תמורה ה:.) ד (ז' ז"ל
- מתמיסין.) ט) מעשרות
- פ"ד מ"ה, ו) ג"ז שם,
- ו) שם: מיד ליד, ח) ב"מ
- פ) מעשרות פ"א מ"ה,
- ז) מעשרות פ"א מ"ו,
- ח) (מגינה יוד: ז"ק יו: ט.
- ט) סנהדרין סב: זכאיס מז.
- י) כתיובתו י:.) כ"ב: טו:.)
- יא) (תרומות פ"ד מ"ב.)
- יב) (במדבר יח.) ט) (שם.)
- יג) (במדבר יח.) ט) (דברים יח.)
- יד) (מנמניסין.)
- טו) (דברים יח.) ק) (שמות לה:.) ט) (דף יב:.) ט) (שם.)

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה כפי כסי מלא כוסות בשבת ואוכל כל"ל וסד"א: (ג) ד"ה אלא וכו' לשבת לא הוי מלאכה דמלאכת מחשבת שהיא:

מוסף רש"י

בשתי תרומות הכתוב מדבר. דהאי קרא צלויס כתיב, תרומתכס היינו תרומת מעשר, דגנן מן הגורן היינו תרומה גדולה, ראשית דגן ששכאל מפרש מנוירו, והיקס המכוס תרומת מעשר לתרומה גדולה (גיטין לה.) דהכי משמע קרא דכתיב בתרומת מעשר לגויס ומחשב לנס, כלומר במחשבה טעלו תרומת מעשר, דגנן מן הגורן, כאלוה תרומה שניטלת מן הגורן, דהיינו תרומת גדולה, אלמא שמי תרומת כתיב ביחא קרא, והאי קרא נפקא לן אתרוייהו דנעילת במחשבה ובאומד, דנחשב אתרוייהו קאי (מנחות זד.) וכעיי"ז בברות נח. תכתיב[[][]] ואפי"ו דלא כתיב האי קרא לתרומתכס אלא בתרומת מעשר, נפקא לן דמיירי בתרומה גדולה מדכתיב דגנן מן הגורן, כלומר בתרומה גדולה שנטל ישראל מנגרה, והשאל איפקס תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא (בברות שם). באומד. אחד מתמישים שאמרו חכמיס מפרש באומד, דאס טעה לין כלן איקרי, דמלאכותא חתיה אחת פוטרת הכרי דלא נמנה בה תורה שיעור אלא ראשית דגנך (גיטין לא.) שאס י' לו פירות הרבה אין ציין למדוד,אלא באומד יטול אחד מתמישים (מנחות זד.) שמלמד דבעתו קר וקר י' לו בכרי הוה ולפי אומדנותו נוטל תרומה (בברות שם). שמחשב ובמחשבה. ואמר שני לוגין שאני עמד להפריש הכי הן תרומה, דאמרינן לגבי לוקח יין מבין הכוסים, ולהכי קרי ליה מחשבה משום דלית מונה אותן (שם יח) נמי נותן עיניו בזה זה ואוכל

לעין אומד הוא דליף גיטין שם. מעשר ראשון שהקדימו בשבלין. לוי קסת את הכהן ונטל מעשר שבליס קאם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו לטוול תרומה גדולה תחילה אחד מתמישים דתמננא קרייהו ראשיס וכתיב מולאךן ודמען לא תאחר, נמלאת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הוה אחד מתמישים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות מז.) וכעיי"ז שבת קכא.) אמר קרא מכל מתנותיכם. בפרשת לויס כתיב ואל ללויס מדבר וכתיב ביחא קרא את כל תרומת ה', כל דז תרומה שבו חייס להפריש ממנו (ברכות שם). האי. דתמננא, אדגן. ותלה עליו מונת תרומה דכתיב ראשית דגנך, הלכך יז שקלה לוי צעו אהדורי לכהן מרי ממאה שבו בירשא והדר אחד מעשרה (שבת שם וכעיי"ז ברכות שם). האי לא אדגן. וכי שקלה לוי ענין לא היו טוול לתרומה (פסחים לה. וטרובין לא). איזהו גרן למעשר. שיהא קרוי גרן וגמר מלאכה לאסור כהן אכילת ארעי (ב"מ פח). משיפקסו. משניטל פיקס שלהן והוא פרט הגדל בחבלו ורעון צו ולחצר זמן הוא טפל נתלוש (שם). מלאכת מחשבת אסרה תורה. שנתמכה פרשת שבת לפרשת המשכן בויקרא, ומלאכת מחשבת שיעשה אותה מתכין למלאכה גמורה אלא שגנן בשבת או פסור שמלאכה זו מותרת (בבב"מ יח. ובעיי"ז חגיגה יח.) שנתכין לעשות מלאכה וכספור שסיס חול (ב"ב כז.) משנן לעשות זאת (סנהדרין סב.) מחשב ומתכין למלאכה זו עמלה (ברכות יח.)

אפילו אם מולל באצבעו הגדולה על שאר אצבעותיו שפיר דמי. ור' אלעזר אומר מנפח בידו אחת ובכל כהו.

תורה אור השלם

- ↑ והנחשב לנס תרומתכס דגנן מן הגורן ובמלאכה מן היקב במדבר יח כו
- ↑ ואל הקדים תדבר ואמרת אללהם בני תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נחתו לכם מאתם בגבולתיכם והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר: במדבר יח כו
- ↑ מכל מתנותיכם פרימו את כל תרומת ה' מכל חבלו את מקדשו ממנו: במדבר יח כט

לעזי רש"י

פאניץ. פל בד, כגף מעיל.

מוסף תוספות

- ↑ כדאמרינן (ביכורים פ"ב מ"ה) תרומת מעשר הקשה לביכורים לכל מילי שניטלת מן הטמא ודלא בעיאי מוקף. מ"יפ.
- ↑ [דןעקינן לקרא דנחשב דכתיב גבה ומוקמינן לה בתרומה גדולה כדפי' שם. ג. שהיה נידש ונמלא ויצא מאתחול מן השבולת אלא שהיה חסר לקלפ קליפה אחרת דהא הנשאר עליו. שטיה. ד. פי' משום דהוה כפוייה הכרי והיינו דמייתי' עלה ההיא דאיהו גרנו למעשר. רש"י. ה. (דבאי לעיל יב, ב.) ואפילו ביום טוב צריך לשנות מעבודין דחול. מ"פ.

רבינו חננאל

ונתן לכהן תרומת מעשר, כאבא אלעזר בן גמיל, דתני ונחשב לנס תרומתכס בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, מה תרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה,

כדכתיב ונחשב לכם, כלומר אפילו בלא מדידה אלא במחשבה בלבד דיי, כך תרומת מעשר. אמר ר"ל אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון שלו שבלין קודם שפירש תרומה גדולה, שהיא עין בינונית אחד מחמשים, אין חייב בן לוי לתת לכהן אלא תרומת מעשר בלבד, כאשר פירשנו אחד מי, אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים פטור עליה, מ"ט מעשר מן המעשר חיביה תורה לבן לוי ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר. ואקשינן אי הכי למה אם הקדימו בשבלין בלבד הוא פטור, אפילו הקדים מעשר של לוי על התרומה בכרי יהיה הלוי פטור מתרומה גדולה. ואסיקנא האי דבכרי אידגן ונתחייב, ובניתתו לבן לוי לא פקע חיוב תרומה מיניה, לפיכך חייב לוי לתת לכהן אפילו תרומה גדולה, אלא שבלין דלא אידגן ולא נתחייב פטור מתרומה גדולה. תנן התם במעשרות פרק ד' המקלפ שוריס מקלף אחת אחת על יד ואוכל, ואם קלף נתת לתוך ידו חייב, א"ר אלעזר וכן לשבת. איני הוא רב ור' חייא מקלפי להו דביתו כסי [כסין]. אלא לקלף כי האי גוונא אפילו מלא כסי שרי, וכי אתמר דר' אלעזר אסיפא אתמר, המולל מלילות של חטין מנפח על יד על יד ואוכל, ואם ניפח ונתן לתוך חיקו חייב, א"ר אלעזר וכן לשבת. ואקשינן איישא דהא מתני', מי איכא מידי דלגבי מעשר הוי גמר מלאכה ולגבי שבת פטור. ודחינן ולא, והוי גרגן למעשר דתנן במעשרות פרק ראשון, איזהו גרן למעשרות הקשואין והדלועין כו'. הנה הפיקה ביקשואן היא גמר מלאכה למעשרות. לגבי שבת שרי, דהא אגן [מפקדינן] ואכלינן בשבת. אלא בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, ולא קא מכיין לפקוסי משום מלאכה, אלא לאכשורי אוכלא. ואוקמה רבא למלילה